

Odjezdy autobusů ze zast. Liptál střed
směr Vsetín v sobotu - den prac. volna

Odjezd	Cílová stanice	Poznámka
5.02	Vsetín	odj. z Jasenné
5.02	Vsetín	odj. ze Špise
6.11	Ostrava	
6.35	Žilina	
7.03	Vsetín	- " -
7.27	Rožnov	
8.46	Vsetín	
9.43	- " -	
10.02	- " -	
10.08	Vel. Karlovice-Léskové	
11.47	Vsetín	
13.12	Rožnov	
13.38	Žilina	
14.42	Vsetín	
15.05	Ostrava	
16.22	Rožnov	
17.00	Vsetín	
17.50	- " -	
19.01	- " -	
21.03	- " -	

směr Gottwaldov

5.40	Gottw.
6.45	- " -
6.50	- " -
8.10	Mikulov
8.15	Gottw.
8.25	- " -
9.17	- " -
9.47	Liptál na Špici
12.37	Gottw.
12.37	Liptál na Špici
13.37	Gottw.
14.10	- " -
15.01	- " -
16.39	- " -
16.42	- " -
18.45	- " -
20.07	- " -
20.18	Jasenná

Zpravodaj MNV Liptál vydává MNV v Liptále nákladem 300 výtisků. Řídí re-
rada. Povoleno ONV Vsetín, odborem kultury ze dne 16.2.1983 pod čj. 40
11/83- MŠ .

Zpravodaj

MNV Liptál

* listopad - prosinec 1983

Hlas zvonů táhne nad závějí,
kdes v dálce tiše zaniká;
dnes všechny struny v srdci znějí,
neb mladost se jich dotýká.

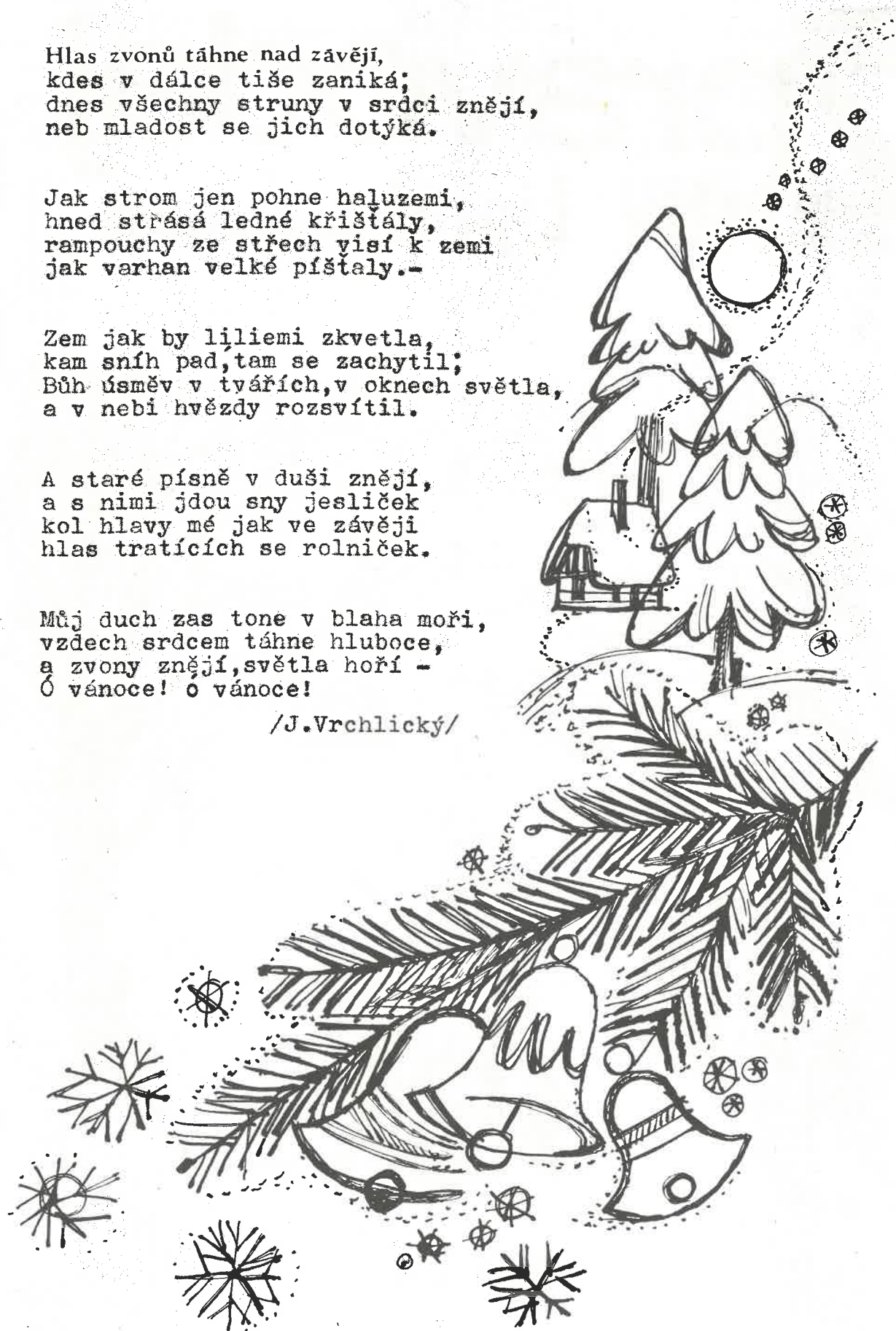
Jak strom jen pohne haluzemi,
hned strásá ledné křišťály,
rampouchy ze střech visí k zemi
jak varhan velké píšťaly.-

Zem jak by liliemi zkvetla,
kam sníh pad, tam se zachytil;
Bůh úsměv v tvářích, v oknech světla,
a v nebi hvězdy rozsvítil.

A staré písně v duši znějí,
a s nimi jdou sny jesliček
kol hlavy mé jak ve závějí
hlas traticích se rolniček.

Můj duch zas tone v blaha moři,
vzdech srdcem táhne hluboce,
a zvony znějí, světla hoří -
Ó vánoce! ó vánoce!

/J.Vrchlický/

ilustrace Josef Dubšík

VÁNOCE 1983

Poslední číslo Zpravodaje MNV Liptál roku 1983 se vám dostává do rukou v době, kdy pomalu končí přípravy na vánoce. Říká se, že vánoce jsou svátky míru, radosti a spokojenosti. Pro nás pro všechny je skutečně rozhodující to, že žijeme v míru. Přejeme si společně se všemi pokrokovými lidmi na celém světě, abychom tak jako letos i napřesrok a další léta mohli prožívat tyto svátky ve zdraví, pohodě a hlavně v míru. Vždyť jenom v míru je možné dokonale prožít tu kouzelnou atmosféru vánoc, ten čas, kdy už skončil vánoční úklid, dárky jsou zabaleny, bytem se line vůně vánočního pečiva, zbývá ještě ozdobit stromeček a připravit kapra ke sváteční večeři. Všichni spěchají domů, ke svým, všech se zmocňuje sváteční nálada.

ČESKÉ VÁNOCE

"Lidé zasedají k večeři. Kdesi venku uprostřed stříbrného ticha zaznívá vzdálené štědrovečerní pastýřské troubení, jiné mu odpovídá z opačné strany. Někde v dálce osamotě štěká pes. Z polévky se kouří, děti nedočkavě očekávají zazvonění. V temné komoře je třeba číhat na zlaté prasátko. Rozkrajují se jablka, v ořechových skořápkách plynou po vodě rozžaté svíčky. Prská smažící se omastek pod zlatistými těly ryb, voní čerstvé vánočky, zní zpěv starobylých koled."

To jsou slova St. Richtera, jenž ke knize Poezie českých vánoc napsal předmluvu. Jistě vánoce popsal tak, jak je on sám prožil a pamatoval. Dnes již nevěříme na zlaté prasátko, kromě vánočky maminky napekly ještě spoustu jiných dobrot, místo pastýřského troubení si pustíme magnetofon, nebudeme krájet jablíčka, ani pouštět svíčky na ořechových skořápkách, vždyť bychom mohli zmeškat štědrovečerní televizní program. Ale jak budou asi naše děti vzpomínat na vánoce? Nejsou přes veškerý blahobyt o něco ochuzeny? Jisté je, že rodiče pro ně sennali vytoužený dárek, že na stromečku svítí elektrické svíčky, že stůl se prohýbá pod množstvím jídla a sladkostí. Ale není to trochu málo?

Víme, že je jiná doba. Staré tradice bývají nahrazovány novými. To však ještě neznamená, že bychom si nemohli alespon z gramofonové desky posledhnout např. Rybovu Českou mši vánoční či jinou sváteční skladbu, zazpívat si alespon ty písně, na které si ještě pamatujeme, vyprávět dětem o tom, jak se slavily vánoce dříve, a vyzkoušet s nimi i některé vánoční zvyky, jež nám zpříjemní večer. Vždyť na televizi se díváme každý den a Štědrý večer je jenom jednou v roce a vánoce, to je doba, kdy máme jeden na druhého čas, kdy chceme jeden druhému udělat radost.

Básníci i spisovatelé, malíři, hudebníci a jiní umělci zachytili kouzlo vánoc po svém. Vybrali jsme pro vás několik ukázek z děl českých umělců, a věříme, že vám stránky našeho vánočního Zpravodaje pomohou zpříjemnit sváteční dny.

redakční rada

Byl to zvyk

jak ve mlýně, tak v myslivně i na Starém bělidle, že kdokoli přišel na Štědrý den a Boží hod, jíst a pít dostal do sytosti, a kdyby nikdo byl nepřišel, babička byla by šla hledat hosta na rozcestí. Jakou radost měla ale tenkrát, když znenadání přišel před Štědrým dnem syn Kašpar a bratrův syn z Olešnice. Celého půl dne radostí plakala a přes chvíli od peční vánoček odbíhala do sednice, kde přichozí mezi dětmi seděli, aby se na syna podívala, aby se bratrovce zeptala, co dělá ten neb ta v Olešnici, a dětem opakovala nejděnou: "Jak tuhle vidíte strejčka, tak byl v tváři také váš dědeček, jenže vzrůst po něm nemá." Děti prohlížely strejčky ze všech stran a velice se jim líbili, zvláště to, že mile na každou jejich otázku odpovídali.

Každý rok chtěly se děti postit, aby uviděly zlaté prasátko, ale nikdy k tomu nedošlo, vůle byla dobrá, ale tělo slabé. Na Štědrý den štědře podělen byl kdekdo, i drůbež a dobytek dostala vánočky, a po večeři vzala babička ode všeho, co k večeři bylo, po kousku, hodila polovičku do potoka, polovic zahrabala do sadu pod strom, aby voda čistá a zdravá zůstala a země úrodná byla, všecky pak drobty sesbírající hodila "ohni", aby "neškodil". Za chlívem trásla Bětka bezem volajíc: "Třesu, třesu bez, pověz ty mi, pes, kde můj milý dnes;" a v světnici slívaly děvčata olovo a vosk a děti spouštěly svíčky na ořechových skořepinách na vodu. Jan tajně postrkoval mísu, v níž voda byla, aby se hnula, a skořápky, představující ložky života, od kraje ku středu se houpaly; pak volal radostně: "Dívejte se, já se daleko, daleko dostanu do světa!" - Ach, milý hochu, až se dostaneš do proudu života, mezi proudy a úskaliny, až budou vlny ložkou tvého života smežkat, pak budeš vzpomínat toužebně na tichý přístav, z něhož jsi vyplul, "řekla si tiše matka, rozkrajující jablko chlapecko "na štěstí" ve příční polovici. Jádra tvořily hvězdu, tři čisté paprsky, dva pak byly neúplné, od červa sežrané. Odložíc je s povzdechem stranou, rozkrajila druhé pro Barunku, a vidouc opět hvězdu zatemnělou, povídala si: "Tedy ani jeden ani druhý nebude úplně šťasten!" Rozkrojila ještě pro Vilímka i Adelku, a v těch byly zdravé hvězdičky o čtyřech paprscích. "Ty snad, "myslila matka, a Adelka vytrhla ji z myšlení stěžujíc si právě, že její lodička nechce plout od kraje a svíčka že už dohořívá. - "Však moje také zhasíná a nepřišla daleko, "pravil Vilím. Vtom trkl zase někdo do nádoby, voda se rychle rozhoupala a lodičky uprostřed plující se potopily. "Hečte, hečte, vy dříve umřete než my!" zvolala Adelka s Vilímkem. - "Co je víc, jen když jsme byli daleko, "odpověděla Barunka a Jan přisvědčil, matka ale smutně dívala se na zhaslá světla a předtucha zmocnila se její duše ...

B. Němcová

Po sněhu půjdu čistém, bílém,

hru v srdci zvonkovou,
vánoční země je mým cílem.
Až hvězdy vyplovou,
tu budu blízko již. A budu ještě blíž,
až lesní půjdu tmou.

Tu ztichnu tak, jak housle spící,
a malý náhle, dětinný,
a v rukách žmoulé beranici,
včarován v ticho mýtiný,
tu budu blízko již. A budu ještě blíž,
svých slz až přeždu bystriny.

Mír ovane mne, jak by z chlěva,
v němž vůl a oslík klímají,
světýlka stříknou z prava, leva,

noc modrá vzlykne šalmají,
tu budu blízko již. Ach, jsem ta
blízko již, snad pastýři mne
3 poznají... F. Šrámek

To byl shon,

to bylo radosti, když viděly osvětlený, okrášlený strom a pod ním krásných darů! Babička sice neznala ten způsob, mezi lidem se to nedělalo, ale líbil se jí; dlouho před vánočními vždy už sama pamatovala na strom a dceři okrašlovat ho pomohla. "V Nise a v Kladsku panuje vesměs ten způsob; víš-li pak se pamatovat, Kašpare, byl jsi tenkrát, když jsme tam byli, už hodný hoch?" pravila babička synovi, nechajíc děti těšit se s dary a usednouc vedle něho ke kamnům. - Jak bych se neupamatoval; hezký je to zvyk a dobře, Terezko, děláš, že ho zavedla; budou to někdy dětem krásné vzpomínky, až se octnou v trudech života. Na ten den si člověk dokonce v cizině nejraději vzpomíná, já to zkusil po kolik let, co jsem ve světě byl. Dost dobře jsem se mnohdy měl u mistra, ale vždy jsem si myslil: "Kýž bych seděl raději u matky a měl kaši s medem, buchtičky s makovou odvárkou a hrách se zelím, všecka ta dobrá jídla bych vám za to dal." ... Pak ozvala se zvenčí u okna pastýřská trouba. Nejdřív odtroubil melodii pastýřské písně kolední, pak začal zpívat: "Vzhůru vstánte, pastýřkové, hlasná novina, spasitel se nám narodil..." "Máš pravdu, Kašpare, kdybych neslyšela tu píseň, ani by mi Boží hod nepřicházel tak veselý," pravila babička, poslouchajíc s potěšením. Pak ale šla ven a naložila pastýřovi do mošny výsluhu.

B. Němcová

Jak je to dávno: bílé střechy,

pod prsty zlato na ořechy,
maminka sladké mandle krájí
a děti ani nedutají.

Tajemství patrně je tlačí,
stromek je svázan na pavlači.
Pak náhle jako o sklo mince
zazvoní zvonek. Tišší, tišší
je smutek vždycky při vzpomínce.

Čas letí prudce! Třeskní číši.

J. Seifert

Když jsou pokažené vánoce

Však už maminka chystala vánoce. Dcerky vyšívaly, a tak aspoň čas utíkal. Babičce chystaly pěknou pompadúrku, tatínkovi pantoflíček na hodinky, mamince pokrývku na podnos a sestřím dávaly v kornoutku bonbóny. Valčí letos za trest nic. Ať vidí, že na ni pro Fanouše zanevřely.

Užasly, když uslyšely, že o Štědrém dni bude u nich ten darebný fořt na večeři! Něco takového! Maminka nechtěla nejdřív ani slyšet, ani tatínek, ale Valča jinak nedala, že fořt musí být u nich, budou zasnuby a že ona si ho hned po vánocích vezme. A Fanouše nechce ani vidět! Co měli rodiče dělat? "Jak si usteleš, tak si lehneš," říkala jí maminka, ale potají oba s tatínkem litovali, že nestrojí hostinu pro Fanouše.

Maminka se tázala dětí, co si přejí od Ježíška. Málinka chtěla jako vždycky pěknou panenku a mimoto nádobíčko. Gabra zaprosila maminku hlasitě: "Maminko, já nic jiného letos nechcu než panenku-mužského!" "Cože to chceš?" ptala se maminka, nerozuměla dobře. Gabra opakovala: "Panenku mužského! Jakživa do hry mužského nemáme."

Představují ho vždycky dvě svázané dřeva, a to nic není. "Maminka byla překvapená a tvrdila, že panenka-mužský se nedostane, nejvýš tak šašek, medvěd, kominík, ale panenku-mužského jakživa neviděla. Gabra však prohlásila: "Když ne toho, radši nic! S polenama už mužského hrát nebudeme. Chcu, aby ten mužský měl na sobě opravdické gatě, vestu, kabát aj širák s pérem." Babička pak pravila mamince potají: "Za mladých let jsme mívali panenky jen voskové. Co říkáte, málínko, abych jim takovou panenku-mužského udělala?" Maminka byla ráda, že se starosti zbaví, pověřila babičku a chystala vánoce. Uklízela, pekla a vařila.

Vánoce konečně nastaly. Děti byly pořád vyháněny z kuchyně, aby se nepopálily a nepřekážely. To bylo pro ně nejhorší. Tolik by byly rády u maminky! Do zadního pokoje také nesměly, bůhví, proč? A tak obývaly přední pokoj a hleděly oknem ven nebo na zed, zda uvidí zlaté prasátko. Den se jim zdál nekonečně dlouhý. Když maminka začala sestavovat stoly a prostírat velký roztahovací stůl, velice se zaradovaly. Za chvíli byla tabule připravena. Celá bílá, samé lepší sklo, ba i květiny, jistě z návojského zámku, kde byl dřívý správce. Letos bylo všecko nějak svátečnější a děti brzy pochopily proč. Valča měla zásnuby s tím fořtem. Však už přijel a k jeho chvále děti uznaly, že je dnes lepší, neměl nahá kolena. Ale když jim ani dnes nic nepřinesl, co do něho? Gabra by ho byla nejraději vystrčila ven, takový měla vztek. Když se nedíval, dělala na něj obličej. Šknůřit se uměla znamenitě a maminka, chuděra, nemohla ji tomu nijak odnaučit. Tu stáhla pusu až někam k uchu, hned udělala ze rtů ptačí zobák a zase zastříhala ušima. Nejraději dělala "smrticu". Vrazila si palce do úst, prsty stáhla tváře pod očima dolů, oči vykulila, jazyk vytasila a byla smrtica. Nebýt Štědrý den, tož by jistě byla dostala za ty "ksichty". Ale takto měla výprask jenom slíbený. Se všemi večerela i Maryša a Terezka, stará školní uklízečka.

Gabra všechny prohlížela a utkvěla zrakem na Fořtovi. Šeptala Málince: "Vidíš ho, jak se roztahuje, nesrsta jakýsi." Málinka si ho také tak zlostně prohlížela, až se musil Slepíčka usmát. "Ešče sa směj, opico," šeptala Gabra Málince. Když přišla i maminka, pomodlili se společně a zasedlo se k večeři. Nejdříve dala maminka všem po kousku sladké oplatky mazané medem. Tak to bylo v celém kraji zvykem. Pak byla rybí polévka, dále ryby na všechny možné způsoby, kompoty, záviny, ovoce a cukroví, a konečně ty sladké "troubelky oplatkové", které maminka sama pékala.

Když se všichni dobře najedli, najednou slyší zvonek. Tatínek vstane, otvírá dveře do zadního pokoje. Děti vyskočily. Ta záře! Na pianě stojí stromek až ke stropu, všecek krásně ověšený, rozsvícený. Děti nevěděly, kam hledět, zda na stromek, či na dárky pod ním. Tož na obojí. Přiběhli i psi, jako by také něco čekali. Málinka dostala pěknou panenku a ve škatulce i nádobíčko. Gabra rozvazuje svůj balíček a hledí, dostane-li panenku-mužského. "Naozaj! Je tam! Le-le, jaký je pěkný!" Gabra cupe radostí a vyplazuje nadšením i jazyk. "Mám panenku-mužského aj s gatama, vestu, kabátem, aj se širákem s pérem!" Vesele si poskočila. "Včil sa to bude hrát! Je to tatínek do hry, je král, je lúpežník, je černokněžník, všecko včil máme. Tisíckrát škoda, že tu není Fanuš, ten by sa podivil!" Na psy také došlo, každý dostal po jitrnici. Ale babička jde k dětem a napomíná, aby s panákem moc nebácaly, aby se to nerozbilo, že je to z vosku, a hlavně aby ho nestavěly na teplé místo, aby se ten mužský nerozehřál. Gabra si myslí: "Akorát, mužský sa vám rozehřeje. Babička to ví, ne? Kdepak! Pak nahlíží na Málčin dar. "Lele, mně sa zdá, že ta tvá slavná panna má staré tělo a novú hlavu! A lele, akorát takové nádobí jsem viděla u návojských ogarů. Ježíšek ťa napálil, že mna neposlucháš!" Málinka tomu nevěří. "Je to nové, dal to Ježíšek a dost!" Je spokojená. Maminka měla radost z radostí dětí, až slzela. Ženich přivezl Valči prstýnek a ona jemu darovala podobný. Slepíčka zářil spokojeností, ale Valča si potají zaplakala. Nemohla zapomenout na Fanouše. A děti, ty se na něj navzpomínaly! Jinak by ho byly uví-

taly, než toho kolenáče nahatého!

Před půlnocí se ozvaly hlasy trumpet pod okny s krásnou kolo-dou Pásli ovce Valaši. Všichni dojatai poslouchali a maminka koled-níky obdarovala. Pak se chystali na půlnoční. Babička s Málinkou zůstaly doma a všichni ostatní šli do kostela. Když babička uložila Málinku do postele, stoupla si také k oknu a hleděla do rozsvícených oken kostela. Naslouchala. Píseň, kterou tatínek o jitřní měl vždy nacvičenou s celou dechovou kapelou, se nesla k jejímu sluchu: "Co to má znamenati,

Právě o půlnoci?
Hle, oblona je jasná,
záře vábí oči.
A jaké je to zpívání?
Co tu slyšíme nad námi?
Vzhůru, vzhůru,
pospěšme všeci!"

Babička sepjala ruce a modlila se za štěstí svých vnučat. Hlavně té nejstarší Valči, jen aby byla šťastná. Bude? Dobře rozuměla své nejstarší vnučce a cítila, že tu není všecko tak, jak se zdá, v pořádku. Když přišli z jitřní domů, Gabra potají postavila panenku-mužského do trouby, aby se ohřál. Měla ho v rukávníku s sebou a zdál se jí být hrozně zmrzlý. Maminka ještě poklízela s Maryšou se stolu, a když si pak konečně šla lehnout, pohleděla ještě na své děti, usmála se na ně a teprve šla spat. Ráno děti, sotva procitly, honem si mnuly oči, aby prohlédly a mohly si hrát. Málinka přinesla svou panenku a nádobí a Gabra utíkala pro panenku-mužského do trouby. Ale z mužského tam byla jen velká mastná skvrna a pár hadříků. To bylo křiku! Všechny svaté svolávala na pomoc, panáka zaklínala, aby se vzpamatoval, ale nic platno. "Zkažené svátky máme," křičí Gabra, "panák pryč, Fanuš pryč, co do takových svátků!" Babička jí připamatovala své napomenutí, aby nedávala panáka k teplu. Ale Gabra naříkala a naříkala. Babička tedy slíbila, že jí udělá jiného. Cože? Že toho mužského dělala babička a ne Ježíšek? Tož ho nechce, kdepak! "To si radši nechám ty dvě polena!" Našla si je honem v hračkách, posadila jim širáček na hlavu, namalovala hubu a přitiskla "panáka" k srdci. Ten se jí aspoň nerozehřeje!

A. Kutinová

Nebe je hrubý žbán dukáty vrchovatý,

maměnka buď ťa a ideš na roráty,
tu hvězdu poďnes znám aj v tichéj záři její
stařenky svítá si laternú do závějí,
vracáš sa za rána, polena v peci voná,
z poceným klisnám z hřív cínové zvonky zvoná,
chumelí na náves v jizbě, co je sama,
jesličky zvěstujú malého Krista Pána,
pro smrček vychodíš, gde sněhu je až k pasu.
Je šcedrá noc a nigde nemajú takú krásu.

Jedenkrát aspoň chtěl bych slyšet ešte znovu
v chalupách prskat z tmy starú pec jalovcovú,
nadýcky ze mna už potáhnú její drva,
čas, kerý odešel a kerý nepřetrvá,
padá tam chorý jas, rorýs sa k jihu točí,
z téj pece nigdy už zlatý chléb nevykročí,
na jizbu myslím, co v ní teskná vna zbyla,
na našu sín, gde chladná miska mléka byla,
jedenkrát chtěl bych slyšet ešte rád
prskat tu starú pec. Alespoň jedenkrát...

L. Nezdařil

Z hercova zápisníku

Jestliže jsme se my děti naučily něco z prosté, ale důležité a čisté morálky pro život, bylo to díky létům života v naší rodině. Rodiče na nás nikdy nevztáhli ruku, neužili hrubého slova. Nežili bezstarostně, ale nikdy neprojednávali před námi dětmi své trampoty. Měli smysl pro to, jak děti vychovávat, bez mazlení i bez tvrdosti. Téměř jsme ve svých dětských dušičkách necítili dotek jejich vlídných prstů. Neukazovali nám život ani v neskutečně růžových barvách, ani v pesimistických stínech. Neměli jsme nikdy na růžích ustláno, žili jsme prostý život, ale neměli jsme nikdy bídu. Rodiče nám opatřili vše, co jsme potřebovali, a dělalo jim potěšení, když k tomu mohli přidat ještě něco navíc pro radost. Měli nás rádi moudrou láskou, přenášejíce na nás svůj vzájemný láskyplný vztah. A tak naše dětství, formované instinktivně výchovnými city, rostlo z mléka vlídné lidskosti, jak kdesi říká Shakespeare. Každoročně si to připomínám, když nadejdou vánoce.

Ty pro nás nebyly svátky horečného shánění, kdy nedostatek citů je nahrazován nákladností a počtem dárků, jak tomu nyní bývá hlavně u mladých rodičů, zaměstnávajících se často jinými žádostmi a kouzly života. Já jsem byl dítě starých rodičů, pro které je rodina poslední hlubinou bezpečnosti a smyslem života. Starší lidé mívají blíže k dětem, citlivěji si připomínají dětství a vánoční čas.

Tak tomu bylo i u nás. Dnes si to vybavuji jako obrázek z Erbeny. I u nás se házel střevíc přes hlavu, třásl se stromy a nosila se jim výslužka, aby napřesrok dobře rodily. Co jsem se sám nalepil řetězů z barevných papírů, co jsem se nažlatil ořechů, co jsem se navěsil na stromeček laciných cukrovinek! Maminka pekla vánočky i drobné pečivo. Náš skromný byt voněl rybou načerno, smaženou i pečenu.

A zatímco tohle všechno maminka připravovala, vypravili jsme se s tatínkem k jeho cihlářské peci, kruhovce, kde to tak pěkně hřálo, když venku často mrzlo, až praštělo. Pak jsme se šli projít, tatínek si dal štamprličku šedivé, mně dal líznout jen tak trochu, a potom jsme se vraceli pomalu domů.

Z těch vánoček vyzařovalo snad vše dobré, co si člověk přinesl do života, i smysl pro poezii, pro krásno. Na rozdíl od mnoha tehdejších i dnešních dětí jsme si nikdy nic nepřáli. Snad jsme věděli, co nám rodiče mohou při svých omezených finančních možnostech dát, a měli jsme zkušenost, že obvykle splnili naše očekávání. Mezi vánoční dárky patřily vždy knížky, které jsme si proplíželi a četli brzy po večeri, vyjíměčně bonaté. Také jsme pozorovali, že se rodiče sami obdarovávali pramálo, povětšinou to byly věci, které potřebovali. I v době, kdy už tatínek byl nemocen a celá tíha naší rodiny spočívala na zdánlivě slabých, ale neuvěřitelně pevných ramenou maminky, vánoce stále byly u nás dny tiché a krásné radosti.

Neodlučitelnou složkou našich vánoček byly koledy. Snad všechny odnesl čas, jedna však zbyla v povědomí. To pro lyriku svého textu i melodii svého nápěvu. Začínala: "Chtěl, aby spal, tak zpívala synáčkovi..." Dlouho jsem se domníval, že jde o lidovou koledu, až později jsem se dozvěděl, že vznikla v 17. století a že je dílem jindřichohradeckého skladatele, varhaníka a šenkýře Adama Václava Michny z Otradovic.

Onehdy se mě někdo ptal, co jsem toužil jako dítě najít pod stromečkem. Vzpomněl jsem si na jedny vánoce. Chodil jsem do 1. třídy. Světová válka byla už v běhu, psal se rok 1915. Maminka vstávala za časného rána, chodila do fronty pro kousek masa, pro pytlíček mouky

a nahnílé brambory jezdila daleko na venkov ke keřasům mlynářům a sedlákům, jimž musila vždycky něco přinést na výměnu, peníze nechtěli. A přece i henkrát byly k vánočům bílé vánočky a ze sirupu vykouzila vánoční cukroví. Ve všední dny jsme si museli navyknout na chleba napl z kukuřice, která vrzala mezi zuby. Vařila se z ní i kaše-polenta. Také mýdlo jsme doma vařili, dosti mazlavé, i pivo, které vybuchovalo z lahví. Ze škol byly lazarety, leckdo, kdo odešel ze sousedství na vojnu, se už nevrátil, dětská srdce toho byla až po okraj plná. Cožpak jsem mohl při všech těch starostech myslet ještě na nějaké hračky? Mým jediným vánočním přáním bylo, aby už tohle jednou skončilo, aby přestala ta hrozná válka. To mi ovšem nemohl nikdy splnit. Tyto pocity z dětství se mi vracely ještě za druhé světové války, ovšemže v jiné mravní poloze. A tak se ze mne stal už jako z chlapce mírumilovný člověk, který věří v mír jako v nejkrásnější vánoční dar, jaký by si měli lidé přát.

Živou připomínkou krásy dětských vánoček mi byla po dlouhá léta moje maminka. Ta byla dobrota sama a mou největší radostí bylo vystrojit jí ty nejtědřejší vánoce. Ve světle svíček vánočního stromku se jí vždy rozzářily její vlídné oči nad všemi dárky. Většina jich za čas putovala do rukou těch, které objímalo její široké a láskyplné srdce. Jinak tomu u mé maminky ani nemohlo být, to už by nebyla ona. První vánoce bez ní byly z těch nejsmutnějších. Kdykoliv se na Štědrý večer chystám rozsvítit svíčky na vánočním stromečku, chvíli počkám. To proto, že se mi vždycky zdá, že se v té chvíli otevírají dveře, že v nich vidím její bílou hlavu a slyším, že mi povídá něco přelaskavého. A její ruka jako by vedla mou v pohybu rozsvěcujícím první svíčku.

Karel Höger

Hoj, ty štědrý večere,

ty tajemný svátku!
co že komu dobrého
neseš na památku?

Hospodáři štědrovku,
kravám po výslužce,
kohoutovi česneku,
hrachu jeho družce.

Ovocnému stromoví
od večere kosti,
a zlatcušky na stěnu
tomu, kdo se postí.

K. J. Erben

Na jaře květy, v zimě sněh,

tak to má být a vždycky znova
se rodí hra, láska a smích,
nemocný naději zas chová,
že jako rok a jako den
se k němu radost zase vrátí.
Vždyť člověk přece předurčen
je plakat a pak se smát.

J. Hora

Jak slaví vánoce v jiných zemích

Vánoce byly a jsou symbolem míru a štěstí, dobré pohody a snášenlivosti mezi lidmi. Každý z nás se na tyto svátky těší, chystá dárečky pro své milé, hlavně pro děti. Vybrali jsme pro vás několik zajímavostí o tom, jak se slaví vánoce a příchod Nového roku v zemích našich blízkých i vzdálenějších přátel.

NDR

V Drážďanech na Starém Rynku nás o vánocích přivítá 30m vysoký vánoční strom ozářený množstvím svíček. Kolem něho na náměstí a v přilehlých uličkách jsou postaveny malé krámky, které jsou plny cukroví, perníku, ozdobných svíček, prádla a hraček. Kolem nich se tísňí a tlačí plno lidí. Jsou tu mladí i staří, ale hlavně děti. Kromě toho jsou zde i další atrakce: kolotoče, střelnice, tradiční německé sázkařské stánky Loto. Za dvacet feníků můžete vyhrát hřeben, trpaslíka Mekkiho, medvídka Míšu, medvídka s korunkou na hlavě /to je medvídek, kterého má ve znaku město Berlín/, ale také skřítko, který v televizi přeje dobrou noc. Z velkých špaňků se seká turecký med, kolem dokola je samá vůně z čerstvě pečených klobásek, jaternic, kuřat, kachen, parků a jiných dobrot. Tatínkové zapíjejí tyto dobroty pivem jen tak z láhve, maminky pijí čaj a pro děti se prodává teplá citronovka. Všude je plno lidí, ale ne zas tolik, aby se ušlapali. Tatínkové nosí nejmenší na ramenou, aby o nic nepřišli, z rozhlasu jedna koleda střídá druhou, všem je u srdce pěkně jako ve svátek. Kousek dál pečou jablíčka a prodává se čerstvé ovoce v cukru na špejli /cukroví našich babiček/, praží se mandle, oříšky, nikdo nespíchá, každý vychutnává kouzlo vánoční pohody.

V NDR žijí také Lužičtí Srbové, část slovanského národa, který je poměrně silnou menšinou v NDR. Srbové mají své školy, svoji literaturu, na ulicích a v obchodech nápisy v srbském jazyku. Mají také své vánoční zvyky. Na začátku prosince zapalují velikou svíčku, která je rozdělena na 24 políček a každý den se zapálí a jedno políčko vyhoří. Je polepena obrázky s vánoční tematikou a poslední dílek vyhoří na Štědrý den, na který se děti Lužických Srbů těší stejně jako u nás. V papírnictví se prodávají pěkné kalendáře jen na prosinec, mají dvě strany, na té zadní jsou nakresleny postavy z pohádek a na druhé straně obrazce, které je zakrývají, ty jsou číslovány na každý prosincový den. Postupně se odkrývají na na Štědrý den, tj. 24. 12. děti spatří hrdinu pohádky. Je to Sněhurka, Karkulka nebo někdo jiný. K večeri se jí ryba jako u nás a na vánoce si též každý rád pochutná. Na stromečcích cinká Andělské zvonění, které uvádějí do pohybu rozžaté svíčky.

KUBA

Na Kubě v době před revolucí slavili Kubánci vánoce a Nový rok ve stejné době jako my v Evropě. Když v roce 1959 zvítězila revoluce, přesunul předseda revoluční vlády Fidel Castro vánoce na konec května a začátek června, protože doba listopadu, prosince a našeho jara je nejlepší dobou pro sklizeň cukrové třtiny. Po této sklizni se slaví na Kubě vánoce. Stromečky se na Kubě nestrojí, protože se musí dovážet z Kanady a je to příliš drahé a také

nehospodárně, protože v horku a v podnebí, jaké na Kubě je, by stromeček nevydržel a hned by opadal. Slavnost svátků trvá 3 dny. Lidé se oblékají do maškarních oděvů, jdou na velký karneval. Tančí se v ulicích, hudba hraje a městy jdou průvody lidí. Jezdí zde okrášlené vozy všech podniků a závodů, všude je veselo. Ve školách se také neučí. Jistě vás bude zajímat, jaké jídlo se v tyto dny na Kubě jí. Není to naše vánočka, ani smažený kapr, ani bramborový salát. Hlavní jídlo je vepřové maso, které se peče nad otevřeným plamenem venku a polévá se zvláštní omáčkou, která se připravuje takto: na Kubě rostou divoké pomeranče tak, jako u nás rostou plané třešně a jablíčka. Tyto pomeranče jsou ostřejší chutí než citron. Jejich šťáva se tře s česnekem a solí do pěny a touto šťávou se opékající maso pítírá. Maso dostane báječnou chuť. K masu se podává bílá rýže vařená s černými fazolemi jako polévka, kde je přidáno různé koření a hodně pepře. Na Kubě rostou také brambory, ale trochu jiné nežli naše a jmenují se duga. Mají také jinou chuť. Vaří se s česnekem a solí, polévají se olejem.

Sladké moučníky a cukrové se nepeče, ani je zde neznají. Oblíbené je však novoroční pečivo z banánů. Na Kubě roste plno zvláštního ovoce a také několik druhů banánů. Jeden z těchto banánů se nedá jíst, je pod slupkou tvrdý a zuby by jej ani neukously. Banán se ostrým nožem nakrájí na kolečka a ta se v rozpáleném oleji lehce osmahnou z obou stran. Ještě horké se vloží do složeného ubrousku a dlaní se silou vytlačí vdoleček s jamkou uprostřed. Znovu sevkládá do vroucího oleje a dokrupava smaží. Hotové se solí a děti k nim pijí ovocné šťávy, rodiče kubánský rum nebo plzeňské či kubánské pivo. Je prý to moc dobré. Vánoce jsou to jistě úplně jiné než naše, ale kubánské děti se na ně těší.

MAĎARSKO

V nejkrásnějším sále maďarského parlamentu je postaven obrovský strom až do stropu obalený svíčkami, prskavkami a cukrovím, kterému se říká salonky. V Maďarsku se totiž neprodávají vánoční kolekce jako u nás. K tomuto krásnému stromu pošle každá škola delegaci nejlepších pionýrů na slavnost. Pořádá se zde veliká estráda, tančí se maďarské lidové tance, zpívají se národní písně, koledy, hrají se různé hry, promítají se filmy. Jedna tradiční hra, která se tu hraje: hází se dřevěnou kozou do výšky, kdo nejvýše dohodí. Je při tom hodně rámusu a smíchu. Potom přijde Děda Mráz a každý dostane dáreček. Ve škole má každá třída svůj malý stromeček, děti si posílají dárečky bez jména odesilatele, a tak je každý pořádně překvapen.

A jak to vypadá doma v maďarské domácnosti? Nejdříve si povíme něco o vánočním jídle. Hlavním jídlem je hustá rybí polévka, hodně kořeněná a paprikovaná, ve které jsou kousky všech možných ryb, které se v maďarských vodách loví. Potom se podává ryba pečená na rožni nebo na roštu a brambory polité tatarskou omáčkou. Připravuje se tam výborný nápoj ze svařeného vína s kořením skořicí, hřebíčkem a rozšlehanými vejci. To proto, aby se i děti mohly tohoto lahodného nápoje napít. Vánočka se v Maďarsku nepeče, tradiční vánoční pečivo jsou bajgle. Je to pochoutka z těžkého, sladkého máslového těsta, které se plní makovou nebo zvláštní ořechovou náplní promíchanou medem, vonným kořením a rumem. Hotové se vytvaruje do podkovy a potírá se rozšlehaným vejcem. Tato pochoutka, která by jistě chutnala i nám, se jí od Štědrého dne až do Silvestra. Po večeri jdou Maďaři do kostela, v Budapešti je to Matyášův chrám tak jako u nás chrám sv. Víta. Tam se zpívají koledy. Po Štědrém večeru se ráno snídá dobře vyuzená šunka, obědvá se krocen nebo krůta s kaštanovou náplní. Stromečky svítí celé vánoce a prskavky nesmějí chybět na žádném z nich.

BULHARSKO

V některých oblastech Bulharska se slaví vánoce tak jako u nás, ale v městech se oslavuje Nový rok. Ve městech u moře mají vánoční stromeček i bulharští potápěči. Připraví vánoční strom a spustí se na mořské dno, kde stromek upevní, aby i moře mělo Štědrý den. Vždyť moře dává Bulharům ryby a lodě z bulharských přístavů plují do celého světa.

A jak se slaví vánoce na vesnici? Děti mají vánoční stromeček, ale také pěknou metlu z dřínového dřeva, kterou ozdobí pentlemi a chodí s ní koledovat. Metle se říká surovačka, je to něco jako naše pomlázka o velikonocích. Metlou vyšlehnají kluci děvčata a děvčata kluky, je kolem plno smíchu a radosti. Po koledě se metla zapichuje do velkého koláče, kterému se říká banice. Jsou to velké koláče asi jako kola od auta, to proto, aby vydržely celé vánoce. K večeri se nejí kapr, ale něco zvláštního. V měsíci září a říjnu se v Bulharsku sklízí zelí z polí hlávky zelí. Hospodář vybere ty pěkné, nařízne je v hořejší části, posolí a prokminuje, zalije vodou. Zelí se nechá pěkně v sudě kvasit a jednou týdně se voda vyměňuje. Na vánoce se hlávky zelí vyndají a zelné listy se plní masovou rýží s paprikou a kořením a dusí se na oleji do měkka. Tyto zelné závitky se jmenují sarny. Štáva ze zelí se potom pije po večeri, je velmi lahodná a plná vzácných vitamínů. Připravuje se také plněný baklažán. Tuto zeleninu prodávají i u nás. Do něho se dává upražená mrkvička, paprika, květák s petrželí a česnekem. Dusí se na oleji. K tomu se podává v octě naložená zelenina, papriky, květák, rajčata. Sladké pečivo, které je u nás o vánocích velmi oblíbené, se v Bulharsku nepeče, ale maminky pečou výborný slaný koláč a o tom si něco povíme. Z lístkového těsta se upeče několik placek, které se potírají rozšlehaným vejcem a hustě se posypou strouhaným občím sýrem. Složí se pěkně na sebe a vršek se opět posype sýrem a potře rozšlehanými vajíčky. Maminka do tohoto koláče zapeče lístečky, na kterých je napsáno přání každého člena rodiny /Jeden by chtěl auto, jiný kolo, šaty, panenku, atd./ Koláč se musí opatrně péci, protože je to jemné těsto. Když je upečený, krájí jej na kosočtverce a dá na zvláštní talíř, který se používá jen o vánocích. Je měděný a jmenuje se tava. Po večeri se tava s koláčem dá na slavnostně prostřený stůl, maminka zatočí koláčem, každý si vezme kousek a hledá přání, které by se mu mělo splnit. Všichni se hodně nasmějí, když např. děda místo fajfky dostane lístek s panenkou. Tento slaný moučník se zapíjí kyselým mlékem a štávou z kysaného zelí.

V některých krajích Bulharska se oblékají do krojů a chodí koledovat, hospodář podává chleba se solí a každé zvířátko dostane též výslužku. V krbu hoří velká polena a ve světnici se tančí novoroční kolo. Děvčata se zdobí náhrdelníky z kukuřice a ořechů. Někde se pečou symbolické preclíky ve tvaru Slunce, protože vánoce jsou vlastně pohanský slunovrat. V západním Bulharsku se dodržuje zvyk starých slovanských kmenů. Muži z vesnice nosí na hlavě masky medvědů, kanců, jelenů. Ožívují tak postavy lovců zvěře, kteří chrání svoji smečku. Stíny vytvářejí na bílém sněhu pohádkové postavy. Chodí od chalupy k chalupě a koledují: aby se ovce obahnily, krávy otelily, kozy okotily. šťastný nový rok, červené jablíčko v zahradě, mladá nevěsta v novém domě, chlapeček v kolébce.

POLSKO

V Polsku děti věří, že dárky přináší první hvězda, která vyjde na Štědrý večer na obloze a je prý to hvězda betlémská. Na Štědrý den se v Polsku dodržuje starý zvyk postu, to znamená, že se celý den nejí, nebo jen maloučko, a večer se až po tom, jak vyjde hvězdička.

Jistě vás bude zajímat štedrovečerní večere. Hlavní jídlo je hustá houbová nebo rybí polévka, brambory se zelím a houbami, nudle s mákem, bramborové taštičky plněné povidly. Někde též sledí, balí se do těsta a smaží na oleji. Místo vánočky se pečou bábovky plněné mákem a tvarohem nebo se smaží na oleji vdolky bez tuku. Zapíjejí se čajem, vodkou nebo štávou vařenou ze sušeného ovoce. Staré slovanské zvyky se dodržují na svátek Ondřeje, tj. 30. listopadu. Na umývadle se pouštějí ořechové skořápky se svíčkou, rozkrajují se jablíčka a žhavé olovo se vlévá do vody. Také se pod hrníčky ukrývá prstýnek nebo křížek a kdo jej najde, má buď v roce štěstí nebo smůlu. Jsou to pověry, ale je v tom jistě i kousek vánoční poezie.

Stromeček se odstrojuje po 6. lednu, kdy se chodí koledovat. Je to svátek Tří králů.

SSSR

Největší socialistická země se rozkládá na 22 402 200 km² a má asi 235 mil obyvatel. Skládá se z 15 svazových republik. Tyto republiky mají své autonomní oblasti, mluví se tedy různými jazyky. Protože je tato země tak obrovská, jistě budou na každém konci jiné zvyky i jiná jídla.

V Moskvě se neslaví náš Štědrý den, ale Nový rok. Všude jsou ověšené rozsvícené jolky. Jolky nosí Děda Mráz se spoustou dárků. Jolky jsou postaveny na všech hřištích, náměstích, každá škola i třída má svoji jolku a všude se najde plno radujících se dětí. Nejkrásnější strom dostane moskevský Kreml. Pořádají se pod ním estrády, na které se sjedou děti, které se dobře učí, ze všech koutů SSSR. Děti přivítá Děda Mráz a Sněhurečka, hrají se různé hry, hraje hudba, děti soutěží, všichni zpívají a radují se z Nového roku. Pozvání do Kremlu na Nový rok, to je velké vyznamenání pro děti a je to nejkrásnější odměna za dobrou práci.

Na Nový rok se schází vždy několik rodin, společně večerí a radují se. Na tento velký svátek se jí hlavně jídla studená. To proto, aby také maminky, které se celý rok starají o kuchyni, mohly v radosti posedět u novoročního stolu. K večeri se podávají obložené mísy, výborné saláty, humrový, bramborový, hráškový, nastudeno upravené ryby, losos, slanečky a huspenina. To je vařené maso se zeleninou, která se naseká a zaleje vývarem. Po ztuhnutí se krájí na kousky. Připíjí se vodkou, čajem. Děti mají výborné ovocné šťávy. Místo sladkého pečiva se v SSSR připravují pirožky, taštičky z lístkového těsta plněné houbami, rýží a vajíčky natvrdo. Všechno musí být dobře okořeněné a je to prý velká pochoutka.

Pro tento sváteční den se peče také velký piroh, koláč z lístkového těsta, které se dotenka vyválí a potírá rozemletým masem, smaženou cibulkou a rozsekanými vejci. Tyto dobroty se promíchají se silným vývarem z masa, okoření se pepřem a osolí. Velký piroh se musí opatrně péci, aby se nepřipálil. Po upečení se krájí na kosočtverce a podává se k němu dušené zelí.

Nový rok se slaví dlouho do noci, lidé jsou do ulic, blahopřejí si, rakety a ohňostroje září různými barvami na zimní obloze a děti i dospělí jsou šťastní, že mohou žít a pracovat ve své překrásné zemi.

ČSSR

V 18. století byl poslední týden v prosinci týdnem vánočním a v této době chodili pražští řemeslníci na Hrad s dary pro vrchnost. Pekaři nesli na ramenou obrovskou vánočku, která vážila

asi velmi mnoho, protože ji neslo asi šest pekařských tovaryšů. Kolem r.1920 se objevil v Praze první vánoční stromek, přivezl jej z Německa ředitel Stavovského divadla, Liebich. Stromků pak bývala plná Praha, na každém náměstíčku, na nábřeží i v ulicích. Prodáváři je hlavně Podskaláci a lidé z venkova. Kdo chtěl stromek zdarma, počkal do pozdního večera a to, co nebylo prodáno, zůstalo na ulici. Ozdoby na stromeček se dělaly doma. Papírové řetězy, košíčky, hvězdičky, kousky cukru v hedvábném papíru a pozlacené ořechy. Ani svíčky nechyběly. V rodině, kde byly děti, se stromeček strojí v pokoji, kterému se říkalo salón a ten zamykali, protože stromek se strojí noc před Štědrým večerem. Staří Pražané si již tenkrát potrpěli na hodně jídla a s tím bylo spojeno plno práce. Tenkrát nebyly plynové a elektrické trouby, sporáky, na kterých je jídlo za chvíli hotovo.

Hlavním jídlem již tenkrát byla ryba-kapr. Fražské ulice a nábřeží bývaly plné kádí, necek, škopků a puten a všude se prodávaly ryby. Monl je tenkrát prodávat, kdo chtěl, nikdo se nikoho neptal, odkud je má, protože Vltava byla bohatá na ryby. Ty ale nestačily. Řezníci přiváželi ryby až z Třeboně a z Vodnan. Byla to svízelná doprava, nebyly speciální automobily jako dnes a cesta konmi trvala několik dní, cesty byly špatné a sněhem zaváté. Dvakrát se nocovalo v zájezdních hospodách a cestou mnoho ryb uhynulo.

Krámký i obchody se otevíraly časně ráno a otevřené byly dlouho do noci, to proto, aby obchodník co nejvíce utržil. Na Štědrý den se ve školách neučilo, v krémách nevařilo a krámky se zavíraly před šestou hodinou.

Štědrovečerní večeře se skládala z rybí polévky, kapra na černo /tj. černá švestková omáčka s mandlemi, rozinkami a knedlíkem/. Ale to nebyl ledajaký knedlík, byla to kynutá koule měkkoučká jako pírko, a když se povedl, byl chloubou každé hospodyně. V bohatších rodinách se podávala štika na modro v rosolu, úhoř pečený na másle a také již začínal být modrní smažený kapr. Pekla se vánočka, jablkový závin, podávaly se sýry, ovoce a ořechy. Pilo se hodně piva, protože v Praze v té době bylo hodně malých pivovarů, víno a punč. U chudých lidí byla místo hosiny kaše slazená medem, povídkové nebo makové buchtý, černý kuba /to jsou houby s kroupami/, hrách se zelím nebo zapražená polévka se svítkem. Místo drahých dáreků bývalo hrst oříšků nebo jablíčka. Někde to byly i boty, kalhoty, zástěra či sukně. Podle toho, kolik bylo v rodině dětí a kolik bylo peněz. Po večeři se chodilo do kostela na půlnoční mši. Zde se zpívaly koledy.

ROZMANITÉ CHUTĚ

- ŠVÉDSKO:** mohla by vám chutnat hořčicí natřená, cukrem posypaná a upečená šunka? Asi ne. Švédové však tuto kombinaci považují za největší lahůdku, která nesmí chybět na štědrovečerním stole.
- FRANCIE:** Pečený krocán, plněný jedlými kaštaný, rybí polévka, hlemýžďí konzervy, čokoládový salám, ananasové řezy a k tomu demážonek vína, to jsou vánoce ve Francii.
- ANGLIE:** bez vepřového masa a omáčky řádně okořeněné mátou pepřnou, hlavně však bez krocana, si nelze v Anglii představit Štědrý den. Na stole musí být sušená jablíčka, hrozinková omáčka a patrový dort.
- NORSKO:** hlavním jídlem o Štědrém večeru nejsou v tomto přímořském státě ryby, ale pečené vepřové maso s brusinkami a sušené sobí kýty. Sladkosti jsou nemyslitelné bez hromad šlehačky.
- AUSTRÁLIE:** pečeně z klokaního ocasu.
- Amerika:** má ráda tradičního krocana nadívaného tradiční kaštanovou nádivkou.

- JIŽNÍ AMERIKA:** slepičí polévka a pečeně z ocasu leguána.
- ARGENTINA:** u řeky Amazonky pečou koláče z pštosích vajec.
- ANTILY:** o vánočních mají rádi pečenou směšeninu masa, zeleniny a pepře.
- ESTONSKO:** pečou vánoční koláče v podobě medvědů či jiných zvířat.
- RUŠTÍ BOHATÝŘI:** ze severských částí SSSR se těší na medvědí sunku.
- SRBOVÉ:** pekli velké koláče ve tvaru slunce, do středu dávali svíčku nebo malý lesní stromeček.
- NEJVĚTŠÍ VÁNOČKU:** upekli r.1867 v Krásné Lípě u Rumburka. Vážila 4q, spotřebovalo se na ni 2q mouky, 4 kg droždí, 4 kg rozinek, 35 kg cukru, 300 ks vajec a různá vonavá koření.

z knihy Poezie vánoc a nového roku ve světě

Pro ty, kteří by si chtěli zazpívat, uvádíme text i nápěv písně

MY TŘI KRÁLOVÉ

šťěstí zdraví vinšujem vám.

Šťestí, zdraví, dlouhá léta:
my jsme k vám přišli z daleka.
Copak ty tam černej vzadu
vystřkuješ na nás bradu?
Slunce je toho příčina,
že je má tvář opálená.
Kdybys na slunce nechodil,
nebyl by ses tak opálil.
Chcete-li nám něco dáti,
budem vám dále zpívatí.

z knihy Č.Zírba Veselé vánoční hoďy

- Pozvánka na vánoční setkání nejen turistů aneb netradiční Štědrý večer
spojený se zimním tábořením na jednom z největších liptálských vrcholů v nadmořské výšce 6 510 dm - Vartovna.
Toto setkání se koná ze soboty na neděli, tj. ze 17.12. na 18.12.
Sraz všech, co přijdou, ve 12 hod na vrcholu.
Program: sobota: 12-14 hod stavba stanů, ...
14-16 hod chystání dřeva na oheň, zdobení jedle, štědrovečerní večeře, individuálně;
16 hod zažehnutí vatry, veselé povídání, písničky, štědrovečerní zvyky a tradice
neděle: 8 hod budíček
9-10 hod snídaně
10-12 hod společné hry, soutěže, likvidace tábora
NEZAPOMEŇ! ozdoby na vánoční jedli, dárky pro své blízké, výbavu na noc, potřeby pro štědrovečerní zvyky, hudební nástroj, dobrou náladu!

LIPTALANĚ V ROCE 1777

Zajímavým a cenným příspěvkem k poznání hospodářských, sociálních a rodinných poměrů v Liptále ve 2. pol. 18. stol. jsou výslechy 16 mužů a jedné ženy, zapsané spolu s popisy jejich oblečení u krajského soudu v Uherském Hradišti, kde byli uvězněni v době náboženských nepokojů v letech 1777 - 1779. Německy psané popisy vzrůstání a svrchních součástí oděvu pořídili přísežní chirurgové J.N. Nik a Ant. Rosner, výpovědi vyslychaných jsou psány česky.

Z těchto archiválií, uložených dnes ve Státním oblastním archivu v Brně se dovídáme, že mezi vyslychanými byl fojt Mikuláš Vaculík, tehdy sedmdesátiletý, se svým bratrem Martinem a jeho synem Janem, purkmistr Jura Tomana, držitel jedné třetiny gruntu, který se živil "formanků" a ve výpovědi uvádí, že byl pro obilí ve Vracově u Bzence, dále mladší purkmistr Pavel Gerže, otec sedmi dětí, který hospodařil na malém panském podsedku, vedle toho však i ševcoval; kromě hospodářského zvířectva měl i 25 klátů včel. Konšel Tomáš Hruška s manželkou Rozinou obhospodařovali celý grunt patřící vrchnosti. Rozinu Hruškovou zatklí v Uherském Hradišti, když donesla manželovi "zdravu". Na hospodářství měli 1 koně, 2 hřibata, 5 krav, pár volků a pár "junečků tříletých", 2 jalůvky, 10 ovcí, prase. Při žnových pracích najímali 13 ženců. Podle popisu měřil Tomáš Hruška 5 střevíců a dva coule, měl černé vlasy, vousy a obočí, tmavohnědé oči a delší úzký nos. Byl odsouzen na půlroční práce na šancích v řetězech a poutech a pak vykázán do Uher. Ze soupisu, pořázeného při prodeji jeho majetku, vyplývá, že vedle lnu te tehdy v Liptále zřejmě pěstovalo i konopí: v soupise je uvedeno konopné semeno, vytřené konopí i 17 loktů konopného plátna. Na panských podsedcích hospodařili i další vězňové Jan Chudobníček a Tomáš Kovářů zvaný Peška. Vedle těchto lépe situovaných obyvatel byli předevedeni k soudu i domkáři a hofeři, kteří neměli ani vlastní chalupu a žili u příbuzných nebo cizích lidí. Živilí se podomáckou výrobou nebo řemeslem. Tak tři členové rodiny Karlíků, zvaní Běčáci, byli tkalci, z nich nejmladší, dvacetiletý Matěj pracoval u bratra Jury jako tovaryš a jako svůj jediný majetek uvádí košili a halenu. Hofer Tomáš Krupala byl kolář, domkář Jura Skřípec švec, Václav Zbranek kovář. Švec Jura Skřípec vyráběl krpce i do sousední Lhoty a prodával je v neděli v Liptále u kostela. Byl i místním holičem - chodil k němu "opuřovat". Kožešníci Jan a Martin V. Culíkoví vyráběli kožichy i do Hoštálkové, Prlova a Pržna. O tom, že se obchodovalo topeným máslem, svědčí výpověď uvězněného domkáře Jakuba Brhla, který tvrdil, že se živí tím, že "handlí máslem a obilím", a dále údaj Martina V. Culíka, že máselník Matěj ze Zádveřic u něho nocoval, "když na máslo přišel".

Z popisů oblečení jednotlivých Liptalanů vyplývá, že většina měla na sobě kalhoty - "nohavice" z tmavomodrého sukna /deset/, ostatní ze sukna bílého. Týž materiál byl použit i na vestu "brunclek", tři vyslychaní měli "lajbl" z hrubé hnědé kůže. Jako obuv převažují krpce /devětkrát/ nad bílými huněnými papučemi. Kabát, označený názvem "Juppe" nebo "Jackl", byl u všech z bílého sukna, u tří mužů je uvedeno, že měl modré výložky. Červené sukno se tehdy ještě v lidovém oděvu na Vsetínsku nevyskytovalo, proniklo až v prvních desetiletích 19. stol. Klobouk je označen jako obyčejný seelský, pouze tkadlec Jura Karlík má v popise klobouk velký, na jednu stranu smáknutý. Rozina Hrušková byla oblečena do bílé plátěné sukny, tmavohnědé soukenné kordulky, hnědé kožíšky, černých vlněných punčoch a krpců, zástěra není uvedena. Na hlavě měla bílý šátek.

Archivní materiál z výslechů v Uher. Hradišti obsahuje nejstarší dosud známý popis tradičního lidového oděvu prostých

obyvatel Liptálu a umožňuje nahlédnout do života minulých generací před více než dvěma sty let.

Eva Urbachová
Okresní vlastivěd. muzeum
Vsetín

Kulturní a výchovné akce v I. pololetí roku 1984

LEDEN

Vysoký KT a jak předcházet srdečním chorobám
Kurs šití
Ples SRPS - 14.1.
Ples požárníků - 21.1.
Běžecké závody okolo Liptálu

pořadatel

ČSČK
ČSŽ
SRPS
SPO
TJ Start

ÚNOR

Kurs šití
Školení SPO
Školení řidičů amatérů
Cestopis. film
Rodičovská univerzita
Beseda s branci
Valaš. bál - 4.2.
Závod Pohár Š. Kováře
Sokolov. závod bran. zdatnosti
Vítání občánků

ČSŽ
SPO
Svazarm
Dohl. výbor
SRPS, ZŠ
SPOZ
SVPT
TJ Start
Svazarm
SPOZ

BŘEZEN

Přednáška Roubování ovoc. stromů
Beseda členů MS
Cestopisná přednáška
Přednáška Neurozy v dět. a dospěl. věku
Míst. přebor ve střelbě ze vzuch.

ČSZ
MS
ČSŽ
ČSČK
Svazarm

DUBEN

Přednáška pro občany
Přednáška Konzervování ovoce a zeleniny
Beseda s důchodci
Velikonoční zábava
Velikonoce na Roháčích
Míst. přebor ve střelbě z malor.
Slavnost. předávání občan. průkazů

SPO
ČSZ
SPOZ
OB
TJ Start
Svazarm
SPOZ

KVĚTEN

Beseda Družstev. majetek
Májová veselice
Doprav. soutěž pro děti ŽŠ
Slib pionýrů ZŠ
Přechod Šumavy
Osłavy 1. máje v obci

Dohl. výbor
NF
ZŠ
ZŠ
TJ Start
NF

Přednáška pro členy MS
Promítání filmů s mysliv. tematikou
Taneční zábava
Tematický zájezd
Taneční zábavy 29.6., 30.6.
Klubová soutěž leteckých modelů
Vítání občanů

MS
MS
ČSČK, ČSŽ
ČSZ
TJ Start
Svazarm
SPOZ

Z činnosti sociálně zdravotní komise

Při posledních volbách do zastupitelských orgánů v roce 1981 byli zvoleni do sociálně zdravotní komise při MNV Liptál noví členové:

M a c h o v á Alena, předsedkyně, čp. 169, tel. 8896
B u r j a n Michal čp. 124
G e r ž o v á Zdenka čp. 88

Sociál. komise při JZD Svornost:

Ř e z n í č k o v á Dana čp. 410 tel. 8845
V á l k o v á Dagmar čp. 483

Úkolem a náplní práce sociálně zdravotní komise je především neustálá péče o přestárlé, osamocené a nemocné spoluobčany v naší obci, kteří si pro nemoc nebo pokročilý věk nemohou zabezpečit potřebné služby.

Zřízení a činnost sociální komise je výsledkem starostlivosti našich státních orgánů, kterou projevují v sociálním programu národních výborů.

Konkrétním úkolem členů sociální komise je vyhledávat a navštěvovat sociálně potřebné občany, provádět s nimi pohovory a v případě potřeby jim zajišťovat potřebné služby, doporučovat žádosti o finanční příspěvky u bezmocných občanů, žádosti o opakování finanční výpomoci od ONV Vsetín ke kladnému vyřízení. Opakovaná finanční výpomoc od ONV Vsetín se poskytuje osamocným, přestárlým osobám, jejichž příspěvek od úřadu důchodového zabezpečení činí minimální částku, tj. 880,- Kčs u jednotlivce a 1500,- Kčs u manželské dvojice měsíčně. Mimo tento opakovaný finanční příspěvek hospodaří sociální komise při MNV Liptál s fondem tzv. doplnkové péče, který činí pro obec Liptál ročně 20 000,- Kčs. Tato částka se rozděluje dvakrát ročně těm občanům, kteří podle objektivního posouzení sociální komise tuto výpomoc potřebují.

V letošním roce byla částka rozdělena mezi 44 občany v 1. pololetí a 49 občanů ve 2. pololetí. Příspěvek pro jednotlivce činil 200,- Kčs, a pro manželské dvojice 300,- Kčs. Tento příspěvek by proto měli použít pro své osobní potřeby.

Přes snahu členů sociální komise při MNV Liptál nelze vždy postřehnout nebo znát všechny sociálně potřebné občany. Je potřeba, aby ti, kteří pomoc potřebují nebo jejich spoluobčané se vždy obrátili na členy sociální komise nebo na poslance svých obvodů, kteří již dle možností potřebné zlepšení sociálních podmínek zajistí.

A. Machová

Družba ZŠ Liptál se ZŠ Plaveč

Snahou všech pedagogických pracovníků ZŠ v Liptále bylo uzavřít družbu s některou ze základních škol na Slovensku. Stala se jí ZŠ v Plavči. Je to vesnice nedaleko Staré Ľubovně. V minulých letech docházelo pouze k výměně dopisů mezi těmito školami, tedy mezi učitelským kolektivem a zároveň si několik dětí naší školy dopisovalo s dětmi z Plavče.

Teprve v lednu 1982 došlo k setkání zástupců školy z Plavče s pedagogickým sborem liptálské školy. Toto setkání se uskutečnilo v nové budově ZŠ v Liptále a v květnu téhož roku měli někteří učitelé možnost poznat školu v Plavči, její pedagogický sbor. Praktickým výsledkem těchto schůzek bylo nejen poznání devenské školy, jejich pracovníků, ale hlavně rozhodnutí o uskutečnění výměnného letního pionýrského tábora pro naše děti. Měly možnost poznat kraj pod Tatrami, podnikaly výlety do Tatranské Lomnice, do Bardejova, na Lomnický štít, poznaly Mlynickou dolinu a Červený Kláštor, což je vesnice na hranici s Polskem, podívaly se do CHKO Pieniny. Děti ze Slovenska poznaly okolí Liptálu, navštívily např. vizovický zámek, Radnoš, skansen v Rožnově, atd. Myslíme si, že většina dětí si z těchto táborů odnesla zážitky, na které bude dlouho vzpomínat.

Letos 14. srpna se setkaly celé kolektivy pedagogických pracovníků uvedených družebních škol a to na ZŠ v Plavči. Za všechny jiskry a pionýry pionýrské skupiny kpt. Jana Nálepky přivítala náš sbor předsedkyně skupinové rady. Po zápisu do kroniky pionýrské skupiny následovala prohlídka školy a přátelská beseda, na které si pedagogičtí pracovníci vzájemně vyměňovali zkušenosti ze své praxe, hlavně však z výuky nové koncepce. Celý náš pedagogický sbor odjížděl z této školy plný dojmů a již se těší na návštěvu našich slovenských přátel, která je plánovaná na květen 1984.

Vedení obou škol i ostatní pracovníci by byli rádi, kdyby se družba škol rozšířila a stala se záležitostí více občanů. Příkladem, jak je možno družbu uskutečňovat, je každoroční organizování letních výměnných pionýrských táborů.

V. Ryšavá
zástupkyně ŘŠ

informace spoz

Životní jubilea v I. čtvrtletí roku 1984

- 50 let se dožívá: 11.3. Kovářčík Jan, čp. 397, 17.1. Zgarbová Marie, čp. 158;
4.3. Žůrek Miloš, čp. 158
60 let se dožívá: 16.1. Mrlina Jiří, čp. 93, 4.3. Vaculík Josef, čp. 357,
16.3. Malčík Josef, čp. 56, 21.3. Hajtr Jaroslav, čp. 273
65 let se dožívá: 22.1. Dňová Emílie, čp. 263, 16.2. Smilek Josef, čp. 380, 1.3. Němeček Josef, čp. 227, 7.3. Vaculík Josef, čp. 25, 8.3. Geržová Veronika, čp. 134, 12.3. Gerža Karel, čp. 246;
70 let se dožívá: 11.1. Řezník František, čp. 342, 19.2. Mrňštíková Františka, čp. 113, 10.3. Zaoralová Emílie, čp. 295.

75 let se dožívá: 3.1. Chmelař Jan, čp. 36, 21.2. Škrabánková Františka, čp. 208, 12.3. Halová Anna, čp. 294, 12.3. Žůrková Rozálie, čp. 158.

81 let se dožívá: 31.1. Hajtřová Marie, čp. 200, 1.3. Gerža Josef, čp. 106

82 let se dožívá: 13.1. Smilek Pavel, čp. 174;

87 let se dožívá: 4.1. Řezník Jan, čp. 196;

90 let se dožívá: 14.2. Tomanová Františka, čp. 339, 19.3. Mršlinová Hermína, čp. 79.

91 let se dožívá: 3.2. Tomana Pavel, čp. 339.

ZLATOU SVATBU

oslaví dne 26.1.1984 manželé Anežka a Josef Migdálovi, čp. 175.

VŠEM SRDEČNĚ DLAHOPŘEJEME

omlouváme se

- za neuveřejnění narozenin pana J. Štajnera, čp. 358, který 19.11.83 oslavil 60 let. S opožděním blahopřejeme.
- za neuveřejnění úmrtí pana Jana Machaly, čp. 269, který zemřel 1.3.1983.

K uvedeným nedopatřením nedošlo úmyslně. H. Klesková

Ordinační hodiny

Dětské oddělení: Pondělí: 10,00 - 11,30
Úterý: 7,30 - 9,00
Středa: 10,00 - 11,30, poradna 12,30 - 14,00
Čtvrtek: -
Pátek: 10,00 - 11,30
Mudr. Bindasová, zdrav. sestra Vanková
Obvodní lékař: Pondělí: 11,00 - 13,00
Středa: 11,00 - 13,00
Mudr. Chmelař

Upozornění

všem složkám NF i ostatním občanům. Své příspěvky /či připomínky/ do dalšího čísla Zpravodaje odevzdejte do konce února 1984 na MNV v Liptále.

Děkujeme.

Redakční rada.

Funkcionáři MNV v Liptále společně s redakční radou Zpravodaje
přejí všem občanům
příjemné prožití vánočních svátků,
v novém roce hodně
zdraví, osobní pohody a pracovních
úspěchů.